

УДК 336.1

О.А.Магопець, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Формування податкової політики на основі використання механізму податкового адміністрування

В статті висвітлюються основні принципи та засади формування податкової політики в Україні, визначається місце і роль податкового адміністрування та його складових в процесі реалізації податкової політики держави в межах законодавчо встановленої системи оподаткування.
податкова політика, податковий механізм, система оподаткування, податкові платежі, податкове адміністрування, податкові взаємовідносини, платники податків

На сучасному етапі наша країна переживає складні часи в економічному, юридичному та соціальному розвитку. При цьому, одним з основних елементів регулювання економіки для держави виступає система оподаткування. Однак, яким буде це регулювання та наскільки ефективним з точки зору впливу податків на вирішення соціально-економічних проблем, не можливо ні зрозуміти, ні визначити без чітко обґрунтованої державної податкової політики, яка є частиною фінансової політики, та в ідеалі повинна відповідати об'єктивним економічним, соціальним, політичним реаліям і бути направленою на виконання бюджетів різних рівнів.

Проблеми формування податкової політики та функціонування податкової системи в Україні висвітлюються у вітчизняній науковій літературі досить широко, зокрема, в роботах Андрущенко В., Єфименко Т., Ісаншиної Г., Кириленко О., Литвиненко Я. Мельника В., Онищенко В., Опаріна В., Соколовської А., Тимченко О, Ярошенко Ф. та інших. Але здебільшого автори приділяють свою увагу загальним питанням оподаткування, проблемам дефініції понять, ніж питанням адміністрування податків та їх взаємозв'язку з податковою політикою а також впливу на реалізацію податкової політики держави.

Метою даної статті є дослідження місця і ролі податкового адміністрування у процесі формування та реалізації податкової політики.

Податкова політика – це узагальнене визначення основоположних принципів, норм і правил, які являються основою для фінансово-економічної політики та гарантом планомірного податкового законодавства, а також можливість фінансового впливу на економіку через видаткову частину бюджету. Незважаючи на те, що податкова політика є відображенням здійснюваної економічної політики, досить часто її

політика держави. Вона має бути сформована таким чином, щоб, з одного боку, забезпечити виконання базової функції податків — фіскальної, а з іншого — сприяти реалізації регулюючої функції податків з метою посилення впливу податкового механізму на процеси відтворення.

Досягнення соціально-економічних цілей одночасно практично неможливе. Тому головною метою податкової політики держави є: віднайти баланс співвідношення між можливостями держави з точки зору забезпечення її фінансовими ресурсами через податковий механізм та досягненням пріоритетних соціально-економічних цілей за певних умов розвитку країни.

Принципи формування податкової політики виступають основними критеріями оцінки якості податкового механізму, при цьому ефективною вважається податкова політика, при якій дотримуються наступні принципи (рис. 1).

1. Принципи бюджетного забезпечення	
<i>Принцип достатності</i> — обумовлює забезпечення достатніх доходів усіх бюджетів (державного та місцевого) для фінансування їх видатків	
2. Принципи етико-правового спрямування	
<i>Принцип податкоспроможності</i> — означає, що тягар оподаткування має бути поставлений у залежність безпосередньо від конкретного доходу та рівня добробуту	<i>Принцип рівнонапруженості</i> — передбачає, що зобов'язання перед бюджетом щодо сплати податків встановлюється для всіх платників відповідно до їх можливостей і результатів діяльності шляхом єдиних або диференційованих ставок
3. Принципи загальноекономічного спрямування	
<i>Принцип системності та внутрішньої цілісності оподаткування</i> — відображається у взаємопов'язаності, узгодженості змін основних податкових показників при зміні ключових параметрів (ВВП та його структури), спрацьовує на єдність економічного простору країни	<i>Принцип стабільності в оподаткуванні</i> — означає, що податкова система має залишатись сталою протягом кількох років, що забезпечить інтереси не тільки платників податків, але й держави; зміна механізму має відбуватись еволюційним шляхом
<i>Принцип гнучкості (еластичності) оподаткування</i> — означає, що податковий механізм може оперативнo змінюватись у бік зменшення або збільшення податкового тягара згідно з об'єктивними потребами і можливостями держави	<i>Принцип ефективності оподаткування</i> — означає наявність інструментів у податковому механізмі, що стимулюють економічне зростання, господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності

Рисунок 1 - Основні принципи формування податкової політики

В Україні нині цілі податкової політики не є остаточно визначеними, до кінця не вирішені практичні проблеми реформування податкового механізму, немає достатньо обґрунтованої правової бази оподаткування, незважаючи на прийняття Податкового кодексу України. Тому, вітчизняна податкова політика орієнтована поки що переважно на фіскальну функцію податків, що не дає можливості вважати її значним економічним важелем державного регулювання економіки, здатним створити передумови для формування соціально-орієнтованої економіки.

Податковий механізм, що склався в Україні, має в своїй основі модель оподаткування, яка застосовується у розвинутих країнах. Але ця модель не враховує історичні особливості та нинішній специфічний етап розвитку економіки країни, а лише копіює елементи загальнонаціонального податкового механізму. Невідомо, податкової

механізмами податкового адміністрування, які здатні створити комфортні податкові умови для переходу вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку.

Таблиця 1 – Недоліки податкової політики в Україні

Недоліки	Форма прояву
Відсутність цілеспрямованості	Суперечливі цілі та вимоги, нечіткість соціально-економічної доктрини держави, неузгодженість складових економічної політики
Переважно фіскальний характер	Ускладнює реалізацію інших функцій податків, особливо регулюючої та стимулюючої, що не забезпечує реалізацію економічної політики держави
Неефективна структура податкової системи	Переважна частина податків сплачується юридичними особами
Переважання непрямих податків	Непрямі податки надійніші, легко контрольовані та мають вищу еластичність; є ціноутворюючим фактором, тому перекладаються на кінцевих споживачів. Виступають чинником зростання внутрішніх цін, звуження внутрішнього ринку, обмеження
Широке розповсюдження податкових пільг	Втрати податкових надходжень у зв'язку з безсистемним наданням пільг, відсутністю чітких критеріїв їх надання і методів контролю за цільовим використанням коштів, що зекономлені в результаті надання пільг; втрати надходжень у зв'язку із незаконним одержанням пільг
Високий рівень податкового тягаря і нерівномірність його розподілу	Не стимулює до розвитку підприємницької діяльності, сприяє зростанню недоїмки по податкових платежах у бюджет; сприяє тінізації доходів, їх приховування від оподаткування тощо

В цілому, ефективність податкової політики залежить від ефективності податкового адміністрування, так як останнє представляє собою інструмент, направлений на успіх або навпаки крах загальної податкової політики. Це обумовлено тим, що основною метою податкових органів в сфері податкового адміністрування є забезпечення повного і своєчасного надходження податків зборів та обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів. Податкове адміністрування можна розглядати як управління процесом взаємодії між учасниками податкових правовідносин. Такі правовідносини формуються в процесі виконання зобов'язань перед бюджетами, в рамках діяльності податкових органів, які виконують функцію по контролю за дотриманням податкового законодавства. З метою забезпечення найбільш повного надходження податкових платежів, держава в системі своїх органів повинна мати відповідний механізм, який би забезпечував стабільність податкових надходжень в бюджети різних рівнів. У зв'язку з цим, податкове адміністрування у наукових джерелах, здебільшого визначають як механізм, який дозволяє реалізовувати основні напрямки податкової і бюджетної політики держави (до речі, в даний час жоден офіційний нормативний документ не містить визначення терміну «податкове адміністрування») «адміністрування податків», навіть наголошуючи на те, що реалізує

розслідування, інспектування, штрафні санкції та процедури, податкова амністія, боротьба з ухилянням від сплати податків, методологічне забезпечення, податкова документація, міжнародна податкова кооперація, адміністрування малих та середніх платників.

Взаємозв'язок податкового адміністрування та податкової політики держави відображено на рисунку 2.

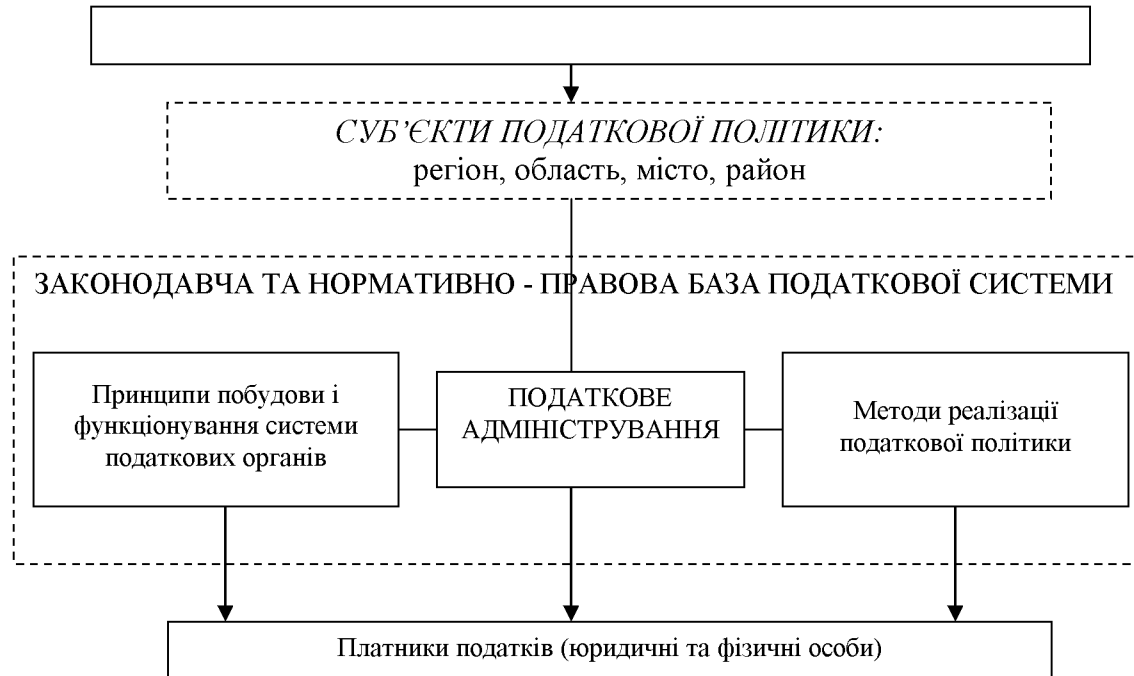

Рисунок 2 – Взаємозв'язок податкової політики з податковим адмініструванням

Розглядаючи податкове адміністрування як управлінський процес, можна стверджувати, що це в першу чергу сукупність способів, прийомів і методів які використовуються уповноваженими органами державної влади у податковій сфері.

До основних засобів податкового адміністрування, які здатні забезпечити ефективну реалізацію податкової політики держави в межах законодавчо встановленої системи оподаткування відносяться:

- податкове планування;
- податковий аудит;
- удосконалення інформаційних систем;
- підвищення рівня податкової культури (належне відношення платників податків до виконання своїх податкових зобов'язань);
- підвищення кваліфікації працівників податкових органів;

обліку, що підтверджується поданням звітності через Інтернет. Державна податкова служба України створює для цього необхідний організаційно-технологічний базис. Удосконалюється організація планування податкових надходжень в умовах системи електронної обробки даних. Процес розробки планів (прогнозів) податкових надходжень в бюджетну систему України загалом та в розрізі основних платників податків та податкових платежів здійснюється в електронному вигляді. Створення комплексної системи обліку платників податків та моніторингу їх діяльності, системи інформаційно-аналітичного забезпечення податкових перевірок, а також популяризації подання податкових декларацій і розрахунків у електронному вигляді сприяє зростанню прозорості діяльності податкових органів та платників податків.

Сумлінне виконання обов'язків платників податків щодо сплати податкових платежів залежить від визначеності та стабільності податкового законодавства, знання ними їх прав і обов'язків, організації роботи на принципах співпраці і довіри.

Підвищення кваліфікації працівників податкових органів може реалізовуватись через систему перепідготовки, підвищення кваліфікації, стажування, участі в науково-методичних семінарах, що дозволить розширити обсяг наданих послуг та сприятиме позитивній динаміці зростання надходжень доходів у бюджети різних рівнів.

Здійснення заходів направлених на підвищення рівня якості обслуговування платників податків, повинно ґрунтуватись на використанні досвіду західних моделей, переважна частина яких спрямована на високий рівень стимулювання працівників податкових органів та положеннях громадянського суспільства.

Належна практична реалізація та використання арсеналу вказаних засобів дозволить: удосконалити взаємодію податкових органів з платниками податків; застосування різних інструментів стимулювання працівників податкових органів – до підвищення професійної компетентності; використання способів впливу на платників податків, передбачених чинним законодавством – до повного і своєчасного виконання податкових зобов'язань.

Таким чином, слід відмітити, що ефективне податкове адміністрування є основоположним фактором податкової політики, оскільки як засоби підвищення ефективності, так і фактори позитивної спрямованості податкового адміністрування однозначно відбиваються на основній стратегії податкової політики.

Враховуючи, що податкове адміністрування у вузькому розумінні реалізується у системі професійної діяльності державної податкової служби, відтак подальші наукові дослідження у даному напрямі доцільно спрямовувати на розробку елементів побудови оптимальної моделі податкової служби в Україні, як основного органу державної влади, який забезпечує просування і реалізацію податкової політики держави.

Список літератури

1. Адміністрування податків і платежів: предмет і метод дослідження: зб. наук, праць АДПСУ. - №4.

7. Миронова О.А. Налоговое администрирование: учебник / О.А. Миронова, Ф.Ф. Ханаев. – М.: «Омега Л», 2007.- 288 с.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
9. Регламент адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів) (додаток до наказу ДПА України від 09.02.2006 р. № 62 «Про затвердження регламенту адміністрування податків, зборів, обов'язкових платежів») [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>.

Е. Магопєц

Формирование налоговой политики на основе использования механизма налогового администрирования

В статье рассматриваются основные принципы формирования налоговой политики в Украине, определяется место и роль налогового администрирования и его составных в процессе реализации налоговой политики государства в пределах законодательно установленной системы налогообложения.

Е. Магопєтс

Forming of tax policy on the basis of the use of mechanism of tax administration

In the article basic principles of forming of tax policy in Ukraine are considered, the location and role of tax administration is determined and his component in the process of realization of tax policy of the state within the limits of the legislatively set systems of taxation.

Одержано 12.11.10